

hysa en stark längtan till privatlivets stillhet, medan de i själva verket brinner av avund, konkurrensiver och ärelystnad, men jag vet mig aldrig ha läst något så avskräckande i den vägen som James beskrivning av maktstriden Rosebery—Harcourt—Morley och några andra av Gladstones arvtagare. Lögnaktiga, smickrande och irriterade brev och samtal tycks ha varit den huvudsakliga sysselsättningen inom denna lilla grupp, som antogs styra England. Det sådes tigt om Rosebery att han eftersträfvade "lagerkransen utan stridsdammet", hans biograf skriver att han "önskade makten men skyggade för kampen".

Både Balfour och Rosebery blev politiker utan kallelse, steg på grund av tillfälligheter och protektion från adjutanter till chefer. Ingen av dem drevs av en stor idé, inte ens av ett stort konkret mål. Men Balfour blev under arbetets gång tillräckligt erfaren och fångad för att utträta något betydande. Rosebery förblev aristokraten på utflykt; då han före femtio års ålder slutade sin aktiva politiska karriär framstår detta inte som en tragedi, utan som en bekräftelse på misslyckandet.

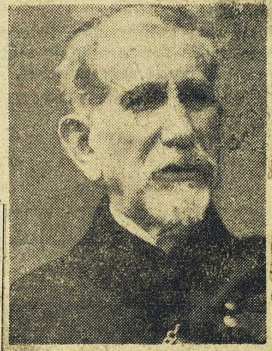
HERBERT TINGSTEN

ACTION FRANCAISE

Med en organisation som vissa tider omfattade 50 000 medlemmar och en tidning vars upplaga kunde stiga till 150 000 exemplar var Action française från början av 1900-talet fram till 1944 den mest kända och ideologiskt mest verk-samma reaktionära rörelsen i Frankrike. Man bildade intet parti och deltog endast i ringa omfattning i valstriderna; "handlingen" i denna rörelse, som glorifierade "aktionen", bestod nästan uteslutande i demonstrationer och bråk på gatorna vid kritiska tillfällen, i regel med studenter vid Sorbonne och (ofta betalda) sluskar från olika samhällsklasser som figurerar. Likväl var Action française något av en makt i tredje republiken, den hade internationellt lika väl som nationellt ett visst inflytande, och den har givit upphov till en omfattande litteratur. En bok av en amerikansk forskare som nyligen utkommit — Edward R. Tannenbaum, *The Action française* (John Wiley, 10 dollar) — är såvitt jag vet det mest grundliga och objektiva arbete som ägnats rörelsen.

Varför har Action française historiskt och politiskt intresse? Jag skall här blott stanna vid ett par synpunkter. Rörelsens ideologi, nästan uteslutande formad av Charles Maurras, var, vilket inte Tannenbaum synes tillräckligt betona, en av de mest skickligt och noggrant utformade i det tidiga 1900-talets Europa. Den omfattade monarkism, nationalism, hierarkism, korporationalism, antisemitism (lika hätsk och simpel som nazismens), decentralism, patriarkalisk socialreformism, katolicism som ett nödvändigt kitt för den nationella enheten — det onda representerades av reformationen, revolutionen och romantiken. Maurras ansåg sig med matematisk säkerhet kunna visa att de mål han uppställde var nödvändiga för nationens storhet och välfärd; naturligtvis var denna ideologi full av blottor, glidningar och godtyckligheter, men som intellektuell prestation synes den mig överlägsen både fascism och nationalsocialism och jämförlig med kommunismen sådan dess lära fixerades av Lenin under åren före och efter maktövertagandet. Makten skulle vinnas genom en statskupp, närmast med några generaler som redskap, och sedan skulle Frankrike under en monark med en korporativ representation vid sin sida, efter att ha återvunnit Elsass-Lothringen, leva i en idyll av ordning, allmänt godtagan social differentiering, stillhet och fred. Propagandan bestod till stor del av utfall mot andra stater — främst Tyskland och England — och av angrepp mot de ledande politikerna, lika gemena som, men mera elegant formade än vad fascisterna, nazisterna och kommunister senare vänjt oss vid.

I anslutning till ett nytt amerikanskt arbete skriver Herbert Tingsten här om Action française, en högerradikal rörelse i den tredje republikens Frankrike. Bilden visar Charles Maurras, rörelsens ledare vid hans inträde i Franska akademien 1939.

Ehuru Action françaises ledande grupp av Tannenbaum med rätta kallas kaféintellektuella, fick rörelsen betydelse i Frankrike. Den bidrog till den nationalism som förberedde revanschen, och efter krigets slut kunde Poincaré prisas Maurras som en av segerns organisatörer. Den bidrog till splittringen före och under andra världskriget — Maurras var för München och andra eftergifter mot Tyskland — och blev både politiskt och ideologiskt en av stöttepelarna för Pétains diktatur. Det låg något tragikomiskt i att Maurras, monarkisten och nationalisten, under sina sista år såg den av Tyskland upprättade regimen som ett slags realiserande av de ideologiska drömmarna.

Det internationella inflytandet är allt svårare att bedöma. Men uppenbart är att Maurras doktriner påverkade "högerradikala" riktningar i Italien, Tyskland och Spanien, att Mussolini, Hitler och Franco indirekt mottog impulser från de franska ideologerna. De grupper som före segern företrädde fascism och nazism liknade skaran kring Action française: misslyckade intellektuella, löst folk av den typ som efter läsning av några sidor auktoritativt svammel anser sig besitta en världsåskådning, borgare som längtar efter den gamla goda tiden, ett fåtal arbetare av den kategori som Marx kallar hemproletariat. Detta förklarar att Maurras, den franske nationalistens framför andra, med jämnmood, nästan med glädje, kunde se Frankrike kuvat av Tyskland och

Italien — nazisterna och fascisterna var dock andligt befryndade, och så kunde mannen som förkunnat "Frankrike först" anslå triumfatoriska tonfall inför fosterlandets undergång.

HERBERT TINGSTEN